

מוסע

בנימין, בספרו "מוסעי ישראל", הוצאת
ליק, תר"ט 1859, ע' 14-15.

בנימין השני ביקר בחלב ב-1848. הוא
ישב בעיר כחמישה שבועות
שבעקבותיהן השאיר לנו תמונה מקיפה
על יהודי חלב דאז :

"מדמשק לאלעפא (חלב) מרחק מהלך שנים-עשר יום, והדרך הזה הוא מקום
סכנה גדולה להנוסעים מהשודדים הערביים האורכים על הדרך. העיר
הזאת נקראת כפי היהודים אום-צובה... לערך שתי אלפים משפחות מביי
נמצאות עתה בה, אשר יחסו תחת צירי מלכי איראק, ואיזה מהצירים המה
עברים, ויגיבו עליהם בכל מאורס: השיר רפאל פיעקאנטי (פיצ'וטו) ציר
ממלכת רוסיא ופרוסיא, והשר אליהו פיעקאטי (פיצ'וטו) יועץ ראשי
לממלכת עסטריין ואוסטריה המה עברים, ודבריהם נשמעים מאוד אצל
הפהה..."

"היהודים שמה שומרים דת אבותיהם בכל תוקפה וטוהרתה. גם בלימוד
חוכמות ומדעים לא יניחו את ידם. לא פחות משישים וקני העדה מעוטרים
בשם הכבוד חכם. הרב הראשון לעדה, חוקן מהבכר כהיר אליהו אנטיבי
(ענתבי) הי"ו"י, מחבר כמה ספרים מחוכמים ובייחוד ספר "אוהל ישרים"
הנודע לתהילה, והרב השני כהר"ר מרדכי ליוואטאן (לבטון) הי"ו, המה
לאות ולמופת לכל חכמי העדה... ושני החכמים האלה לא נופלים במאומה
מרבני פאלען (פולין) היותר גדולים ומפורסמים... ואין אחד מבני ישראל
בעיר, אשר לא יאציל לו זמן מה מסדרות עתותיו להקדישם לתורה
ולתעודה... בתוך חצי הלילה יתאסף אל בית הכנסת זקנים ונערים יהודי,
ויעמיקו בלימוד התלמוד עד אור הבוקר ואחר יתפללו והולכים איש איש
לפועלו ולעבודתו."

"בליל שבת מומרים כל בני העדה שירים נעימים מחובביהם מהחכמים. נפש
העברי מאירופא התפעל מאוד לשמע נעימת המורה בלהקת כל העדה...
ומלבד אלה תמצא שם כבוד מיוחד, מנעימי זמירות מתפילות דוד המלך,
אשר נתפעלתי מאוד בשומעי, ורוחו רחפה על כנפי החזיון כימי עולם
וכשנים קמוניות... בשבתות וימים טובים עובדים א"ד בתפילות ושירים
ומתענגים לכבוד היום, כקטן כגדול, ולא ניכר שוע לפני דל..."

"נדבת לב היהודים וישיב אלעפא נודעת לתהילה בכל הארץ. איש יהודי,
כי יבוא שם מארצות אירופא, אז כל פתחי הבתים פתוחים לפניו, ויוכל
לשבת בכל בית איש ישראל שיבחר."

"הבתים יפים מאוד מאוד ונקיים עד להפליא, ומאכליהם מתוקנים על הדג
היותר טוב. היהודים לובשים בגדי עמי פאלעסטינא ומרברים שפת ערבית,
וכמה מהם מדברים שפת עברית בהברה ספרדית, גם שפת איטלקית
במרוצה נפלאה. עניי העדה רבים המה, אומנם אחיהם העשירים מעניקים
להם סטובם בכל אשר ישי לאל ידם."

פתגם

מאוצר הביטויים של יהודי חלב

איל-חזן עם-ביסתנה אל-אדישו/
מילולית: החזן מחכה לקדיש

الجزان عم بستنا الاديش

הפתגם מתאר מצב בו נצרות נסיבות
המקלות על משהו, מבלי
שיתאמץ, ומאפשרות לו לביצוע מה
שהוא רצה, כדוגמת חזן בבית הכנסת
שמחכה שייגיע תורו להתחיל בקריאת
הקדיש וכולם יתיישרו לפי רצונו
הנהגתו בעניית אמן. בעצם, זוהי
התפרצות לזלזול פתוחה של האחר.

פרשנות אחרת לנסיבות שבהן מושמע
פתגם זה קשורה למצב שבו משהו
מתן להיווצרות תנאים נוחים לו
ועוזרים לו להשיג רווח מתאים
אלה. זאת, כדוגמת אותו חזן שמחכה
לנסיבות שיווצרו לטובתו, כך שיוכל
בנסיבות אלו לקרוא קדיש ולקבל על
כך תמורה או תשר. כך, צרות של משהו
יכולות להיות הודמנות לרווח של
מישהו אחר.